

CZU: 378.126 + 378.048

PARTICULARITĂȚILE EVALUĂRII REZULTATELOR ACADEMICE LA STUDENȚI DIN PERSPECTIVA REALIZĂRII CONTINUITĂȚII ÎNTRE CICLURI ÎN CADRUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR

*Nina BÎRNAZ, Valeria BOTEZATU**Universitatea de Stat din Moldova*

În articol este abordată problema evaluării realizată prin prisma diferitor teorii privind conexiunea dintre ciclurile învățământului superior.

Trăind într-o epocă a schimbărilor, se atestă reorientarea studenților de la un ciclu la altul în alegerea profesiei. Astfel, unii studenți aleg să studieze același domeniu la toate cele trei cicluri ale învățământului superior: licență, masterat, doctorat. Aceasta este cea mai eficientă cale de formare profesională și se realizează prin prisma teoriei liniare a continuității dintre ciclurile învățământului superior. Alții, însă, schimbă specialitatea de la un ciclu la altul, în acest caz demersul de instruire se realizează conform teoriilor concentrice și dubluconcentrice privind continuitatea dintre cicluri.

Pentru a eficientiza continuitatea dintre cicluri în ambele cazuri, intervin diverse mecanisme. Unul dintre aceste mecanisme este evaluarea. Evaluarea prezintă anumite particularități pentru fiecare dintre teoriile asigurării continuității dintre ciclurile învățământului superior.

Cuvinte-cheie: *continuitate între cicluri, evaluare, evaluare inițială/prognostică, evaluare continuă/formativă/diagnostică, evaluare finală/sumativă, rezultate academice, teorie liniară, teorie concentrică.*

ASSESSMENT PARTICULARITIES OF STUDENTS ACADEMIC RESULTS FROM THE PERSPECTIVE OF ACHIEVING THE CONTINUITY BETWEEN THE CYCLES IN HIGHER EDUCATION

This article addresses the problem of the assessment achieved through the prism of different theories of the connections between the study cycles in higher education.

In an era of change, students are reoriented from one cycle to another in the choice of profession. Thus, some students choose the same field of study in all three cycles in higher education: bachelor's, master's, doctoral. This is the most effective way of vocational training and is achieved through the linear continuity theory between the cycles in higher education. However other students change the field from one cycle to another, in which case the instructional process is achieved according to concentric and double-concentric theories of continuity between the cycles.

In order to improve the continuity between cycles in both cases, various mechanisms intervene. One of these mechanisms is the assessment. The assessment presents certain particularities for each of the theories of ensuring continuity between the cycles in higher education.

Keywords: *continuity between cycles, assessment, initial/ prognostic assessment, continuous / formative/ diagnostic assessment, final/ summative assessment, academic results, linear theory, concentric theory.*

Introducere

Evaluarea determină gradul de eficiență a unui sistem, calitatea unui proces și valoarea unor achiziții.

Extrapolată la domeniul educațional, evaluarea reprezintă un act psihopedagogic complex, de stabilire a relevanței și a valorii rezultatelor academice/ performanțelor prin raportarea acestora la un sistem de criterii prestabilite. În acest context, evaluarea este un proces structurat și specific constituit dintr-un ansamblu de operații mintale și practice prin care se urmărește determinarea valorii și calitatea rezultatelor academice ale studenților.

În raport cu strategia care se integrează în procesul instructiv-educativ, evaluarea se clasifică în: evaluare inițială/prognostică, evaluare continuă/formativă/diagnostică și evaluare finală/sumativă.

Prin evaluare se oferă feedback studenților; este o modalitate de a evidenția calitățile și produsele fiecărui student de către profesor sau de către alți studenți, aspect important în ghidarea și re-ghidarea unui traseu eficient de învățare.

La etapa actuală, eficiența pregătirii profesionale a studenților este determinată de evaluarea rezultatelor academice din perspectiva realizării conexiunii și continuității dintre cicluri de învățământ superior.

Teorii în asigurarea continuității și interconexiunii dintre cicluri în cadrul învățământului superior

Asigurarea continuității și interconexiunii dintre cicluri în cadrul învățământului superior se bazează pe următoarele teorii: teoria liniară, teoria concentrică, teoria dubluconcentrică și teoria retroactivă.

Teoria liniară a continuității dintre ciclurile de învățământ superior presupune realizarea continuității și interconexiunii dintre ciclurile de învățământ superior în cazul când absolvenții fiecărui ciclu obțin aceeași specialitate cu un grad de calificare mai înalt. De exemplu, *licențiat în științe ale educației, master în științe ale educației, doctor în științe pedagogice*, specialitatea: *clasele primare*.

Valoarea continuității dintre ciclurile de învățământ superior, în baza acestei teorii, este evidentă prin faptul că în procesul de învățământ se realizează formarea aceluiași ansamblu de competențe profesionale la fiecare ciclu de învățământ superior, doar cu un grad diferit de complexitate, raportat la respectiva calificare specifică a ciclului de studii: licență, masterat, doctorat.

Această teorie se consideră cea mai eficientă în formarea complexă a viitorului specialist în domeniu.

Teoria concentrică a continuității dintre ciclurile de învățământ superior presupune situația când absolventul ciclului licență de la o specialitate obține altă specialitate în cadrul ciclului masterat.

De exemplu, absolventul Ciclului I – Licență obține calificarea *licențiat în științe ale educației*, iar la următorul ciclu obține calificarea *master în psihologie*, sau invers.

În cazul teoriei concentrice, interconexiunea dintre cicluri este diminuată. În acest caz, consolidarea conexiunii dintre cicluri se realizează prin stabilirea unui nucleu comun care ghidează formarea profesională. În calitate de nucleu comun pot servi: sistemul de competențe transversale, experiențele de învățare și cercetare, tradițiile, valorile etc.

Teoria dubluconcentrică a continuității dintre ciclurile de învățământ superior include prevederi cu referire la contextul când absolventul la fiecare ciclu de învățământ superior obține calificări diferite. De exemplu, la Ciclul I – *licențiat în drept*, la Ciclul II – *master în psihologie*, la Ciclul III – *doctor în științe ale educației*. În acest caz asociațiile de continuitate și interconexiune sunt foarte diminuate. În acest caz mecanismul care asigură într-o anumită măsură interconexiunea și continuitatea dintre ciclurile învățământului superior este, ca și în cazul teoriei concentrice, nucleul comun reprezentat de competențele transversale, experiențele de învățare, discipline comune, valori etc. [1].

Evaluarea rezultatelor academice: concept și abordări actuale

O definiție științifică a *rezultatelor academice* a fost propusă de Deniger. Astfel, rezultatele academice reflectă realizarea obiectivelor de învățare manifestate prin stăpânirea achizițiilor (cunoștințe, abilități, atitudini) specifice fiecărei etape a progresului academic al studenților confirmate prin obținerea unei diplome necesare pentru integrarea în piața muncii [2].

Rezultatele academice se referă la totalitatea modificărilor personalității studentului, însușite prin învățare. Cu alte cuvinte, rezultatele academice reprezintă ceea ce studentul cunoaște și este capabil să facă la finalizarea procesului de învățare și sunt definite sub formă de cunoștințe, abilități și competențe.

În contextul european se folosește termenul *learning outcomes* „*rezultate ale învățării*”, concept care este din ce în ce mai mult încorporat în politicile de educație și formare [3].

Centrul European pentru Dezvoltarea Formării Profesionale oferă două definiții pentru acest concept:

- rezultatele învățării sunt definite ca enunțuri a ceea ce știe, înțelege și poate să facă un student la finalizarea procesului de învățare, care sunt definite în termeni de cunoștințe, abilități și competențe;
- rezultatele învățării sunt definite ca seturi de cunoștințe, abilități și/sau competențe pe care le dobândește studentul și/sau pe care le poate demonstra la finalul unui proces de învățare, fie formal, non-formal sau informal [4].

În ghidul ECTS [5] rezultatele învățării sunt definite ca fiind ceea ce știe, înțelege și poate să facă studentul la finalizarea procesului de învățare, sub forma cunoștințelor, abilităților și competențelor. Atingerea rezultatelor învățării trebuie evaluată prin proceduri bazate pe criterii clare și transparente. Rezultatele învățării sunt atribuite componentelor educaționale individuale și programelor ca întreg. Sunt, de asemenea, folosite în cadrele europene și naționale ale calificărilor pentru a descrie nivelul individual de calificare.

Evaluarea rezultatelor academice este un proces complex pluriaspectual de identificare a nivelului achizițiilor studenților la diferite etape ale procesului instructiv-educativ. În acest context se identifică trei tipuri de evaluare: inițială/prognostică, continuă/formativă/diagnostică și finală/sumativă.

Fiecare tip de evaluare prezintă anumite particularități (Tab.1).

Tabelul 1

Particularitățile tipurilor de evaluare

Tipuri de evaluare	Evaluarea inițială/ prognostică (are loc înainte de instruire)	Evaluarea continuă/ formativă/ diagnostică (are loc în timpul instruirii)	Evaluarea finală/ sumativă (are loc după instruire)
Studentul	<ul style="list-style-type: none"> Identifică lacunele și punctele forte. 	<ul style="list-style-type: none"> Este informat cu precizie despre dificultățile și realizările sale. Evită să ajungă la eșec. 	<ul style="list-style-type: none"> Recunosc competențele.
Profesorul	<ul style="list-style-type: none"> Orientează, reglează procesul de instruire. Diferențiază instruirea. 	<ul style="list-style-type: none"> Se informează despre nivelul de instruire a fiecărui student. Adaptează procesul de instruire la necesitățile de învățare ale studenților. 	<ul style="list-style-type: none"> Au o viziune obiectivă asupra procesului de instruire.
Instituția de învățământ	<ul style="list-style-type: none"> Cunoaște mai bine studenții. Alege situații aplicabile instruirii. Adaptează așteptările. 	<ul style="list-style-type: none"> Favorizează reușita învățării. Diminuează eșecul în instruire. 	<ul style="list-style-type: none"> Orientează studenții în cariera profesională. Eliberează diploma

În acest context, fiecare tip de evaluare are un anumit scop:

- evaluare inițială – stabilește nivelul achizițiilor studenților;
- evaluarea formativă – eficientizează învățarea și contribuie la îmbunătățirea rezultatelor învățării;
- evaluarea sumativă – are scopul de a măsura rezultatele învățării și calitatea predării.

Particularitățile evaluării rezultatelor academice la studenți din perspectiva teoriilor continuității dintre ciclurile de învățământ superior

Pornind de la esența *teoriei liniare a continuității dintre ciclurile de învățământ superior*, procesul de evaluare presupune anumite particularități.

Evaluarea inițială permite profesorului să evalueze fiecare student cu scopul de a proiecta eficient activitatea didactică în vederea perspectivei de integrare a studenților în domeniul profesional.

Evaluarea inițială/prognostică se realizează la începutul activității de instruire, de exemplu, a unei discipline, a unui modul, a unui ciclu de învățământ (licență, masterat, doctorat) cu scopul de a constata nivelul de pregătire al studenților, și anume: ce cunoștințe are studentul? Pe ce competențe putem conta? Ce lacune prezintă? Ce deprinderi improprie e necesar să combatem? Care sunt punctele forte și punctele slabe ale studentului într-un anumit domeniu? etc.

Pentru a evidenția aspectele solicitate prin evaluare, e necesar să fie stabilite anumite criterii de evaluare. Acestea se pot referi la cunoștințe și competențe, la cultura generală, la particularitățile unor domenii/ discipline etc. [6].

În acest tip de evaluare, tradițional se utilizează chestionarea orală sau scrisă. În cazul chestionării scrise instrumentul de bază este chestionarul.

În elaborarea chestionarului, prin prisma teoriei liniare, se ține cont, în special, de corelația dintre discipline sau dintre cicluri, în general. Dacă disciplina care urmează a fi studiată se bazează pe o altă disciplină, atunci itemii chestionarului reflectă reperele teoretice ale disciplinei fundamentale, de exemplu, la specialitatea psihopedagogie, planul de învățământ la licență include două discipline: teoria instruirii și didactica disciplinelor psihopedagogice. Disciplina *Didactica disciplinelor psihopedagogice* se bazează pe teoria instruirii. În continuare este prezentat un chestionar de evaluare inițială la disciplina Didactica pedagogiei. O astfel de evaluare măsoară preponderent aspectul cantitativ [7].

Chestionar de evaluare inițială la disciplina Didactica pedagogiei

1. Enumeră componentele didacticii studiate la disciplina Teoria instruirii.
2. Notează cel puțin trei subiecte care prezintă interes pentru tine, studiate la disciplina Teoria instruirii.
3. Scrie/propune cel puțin trei metode, prin care ai dori să te implici activ în procesul de instruire în cadrul disciplinei Didactica pedagogiei. Scrie un argument pentru opțiunea ta.
4. Ce așteptări referitoare la formarea ta profesională ai de la disciplina Didactica pedagogiei ?

În contextul pedagogiei postmoderne, se recurge la aprecierea aspectului calitativ; în acest caz, evaluarea inițială se poate realiza prin modalități complementare, care implică reflecție asupra problemelor, fenomenelor, proceselor studiate, de exemplu, prin aplicarea metodelor ce presupun participare interactivă: brainwriting, brainstorming, analiza SWOT, completarea enunțurilor etc. [8, p.121].

În continuare este prezentată o fișă care solicită completarea enunțurilor pentru evaluarea inițială la disciplina *Didactica universitară*, studiată la Ciclul II – Masterat, dar care se axează pe disciplina *Didactica disciplinelor psihopedagogice*, studiată la Ciclul I – Licență [7, p.119-121].

- Completați enunțurile.
 1. *Această disciplină prezintă în interes pentru mine, deoarece...*
 2. *Cele mai importante aspecte pe care le aștept de la această disciplină se referă la...*
 3. *Voi studia eficient această disciplină, dacă...*
 4. *Problemele pe care le-aș putea rezolva prin această disciplină sunt ...*

O astfel de evaluare inițială este importantă pentru optimizarea procesului de predare-învățare și eficientizarea perspectivei de pregătire profesională a studenților.

Evaluarea formativă, realizată prin prisma teoriei liniare a continuității dintre ciclurile de învățământ superior presupune adaptarea și oferirea de către cadrul didactic a unui set de sarcini de învățare subordonate finalităților curriculare corespunzătoare disciplinei. În acest caz, conexiunea finalității curriculare – sarcini de învățare reflectă consecutivitate și consecvență în demersul instructiv de formare profesională pe traseul ciclurilor în cadrul învățământului superior.

În tabelul de mai jos este prezentat un exemplu de evaluare formativă care reflectă continuitatea dintre ciclurile licență și masterat prin prisma teoriei liniare.

Tabelul 2

Evaluarea formativă prin prisma teoriei liniare la ciclurile Licență și Masterat

Ciclul	Disciplina	Finalitate curriculară	Sarcină de învățare
Licență	Didactica disciplinelor psihopedagogice opționale	A proiecta demersul didactic la disciplină	Elaborați un proiect didactic de scurtă durată pentru o temă din curriculum la disciplina <i>Educație pentru sănătate</i> .
Masterat	Didactica universitară	A proiecta cursuri și seminare universitare prin prisma paradigmei centrării pe student.	Elaborați un proiect de curs/seminar la o disciplină la specialitate pentru Ciclul Licență.

Evaluarea sumativă, realizată prin prisma teoriei liniare a continuității dintre ciclurile de învățământ superior, presupune elaborarea testelor sumative, conținutul cărora reflectă finalitățile curriculare la discipline.

În situația **teoriei concentrice** și a **teoriei dubluconcentrice a continuității dintre ciclurile de învățământ superior**, evaluarea se realizează cu accent pe **nucleul comun**, care este punctul de tangență a conexiunii dintre cicluri. Dacă procesul de evaluare, realizat prin prisma teoriei liniare, se axează pe finalitățile curriculare la disciplină (acestea derivând din competențele profesionale), atunci evaluarea realizată în contextul teoriei concentrice și al teoriei dubluconcentrice a continuității dintre ciclurile de învățământ superior se axează, în special, pe competențe transversale comune dintre ciclurile diferitor domenii cu detalierea/concretizarea componentelor acestora reflectate în sarcinile de învățare adaptate la specificul specialității alese de către student.

Concluzii

În concluzie, reiterăm ideea că evaluarea are un rol esențial în asigurarea continuității dintre ciclurile învățământului superior.

Mecanismul evaluării în acest caz include două aspecte:

- valorificarea sistemului de competențe și finalități curriculare în vederea asigurării continuității și interconexiunii dintre ciclurile învățământului superior;
- stabilirea relației funcționale dintre tipurile de evaluare: inițială/ prognostică, continuă/ formativă/ diagnostică și finală/ sumativă, realizate în procesul de formare profesională inițială.

Referințe:

1. GUȚU, VI. Curriculumul universitar – factor determinant în realizarea continuității și interconexiunii între cicluri de învățământ superior. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, 2019, nr.5(125).
2. DENIGER, M.A. *La plénière sur la réussite éducative. Synthèse de la clôture. Tous ensemble pour la réussite*, Colloque du Centre de transfert pour la réussite éducative du Québec (CTREQ) sur la collaboration recherche-intervention en réussite éducative, CTREQ, 2004.
3. PRØITZ, T.S. Learning outcomes as a key concept in policy documents throughout policy changes. In: *Scandinavian journal of educational research*, 2014, vol.59, no.3.
4. CEDEFOP. *Terminology of European education and training policy: a selection of 130 key terms*. Second edition. Luxembourg: Poublications Office, 2014.
5. *Cadrul European al Calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții*. 2015.
6. <http://roland.kara.chez-alice.fr/do/pdf/docindiv/evalini.PDF> (Accesat: 11.03.2019).
7. BÎRNAZ, N. Evaluarea inițială la treapta licență și master, strategie de asigurare a proiectării didactice calitative în învățământul superior. În: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”*, 10-11 noiembrie, 2015, Chișinău CEP USM, 2015, ISBN 978-9975-71-704-5.
8. ȘEVCIUC, M. (coordonator). *Didactica universitară. Studii și experiențe*. Chișinău: CEP USM, 2013.

Notă: Articolul este realizat în cadrul Proiectului instituțional 15.817.0623F „Concepția și metodologia de realizare a conexiunii și continuității între și intra cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor și clasificatorului de ocupații”.

Date despre autori:

Nina BÎRNAZ, doctor în pedagogie, conferențiar univrsitar, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: ninabernazz@gmail.com

Valeria BOTEZATU, doctorandă, Școala doctorală Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea de Stat din Moldova

E-mail: valeriaspinu19@gmail.com

Prezentat la 20.10.2019